

**NURLI MASKAN IXTISOSLASHTIRILGAN TA'LIM MUASSASALARIDA
O'QUVCHILARNI IJTIMOY HAYOTGA TAYYORLASH BO'YICHA
KORREKSION-PEDAGOGIK ISHLARNING TASHKIL ETILISHI**

Mavlonova Shahzoda Turg'unovna

Farg'ona davlat universiteti Chet tillari kafedrasida katta o'qituvchisi

Annotatsiya

Mazkur maqolada Nurli Maskan ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalarida tahsil olayotgan o'quvchilarni mustaqil hayotga tayyorlash, ularning ijtimoiy moslashuvini ta'minlash hamda korreksion-pedagogik ishlarni samarali tashkil etish masalalari yoritilgan. Shuningdek, o'quvchilarning kommunikativ, maishiy, mehnat va ijtimoiy ko'nikmalarini shakllantirishda pedagoglar, psixologlar va ota-onalarning hamkorligi tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: korreksion pedagogika, ijtimoiy moslashuv, maxsus ta'lim, rehabilitatsiya, inkluziv ta'lim, kommunikativ ko'nikmalar, mustaqil hayot, tarbiya.

Kirish

Mamlakatimizda alohida ta'lim ehtiyojlariga ega bo'lgan bolalarni qo'llab-quvvatlash, ularga sifatli ta'lim va tarbiya berish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Nurli Maskan ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalari eshitishida nuqsoni bo'lgan hamda maxsus pedagogik yordamga muhtoj bolalarning ta'lim olishi, jamiyatga moslashuvi va kelajakda mustaqil hayot kechirishi uchun zarur sharoitlarni yaratib bermoqda.

Bugungi kunda maxsus ta'lim tizimining asosiy vazifalaridan biri nafaqat bilim berish, balki o'quvchilarni ijtimoiy hayotga tayyorlash, ularda mustaqil yashash ko'nikmalarini shakllantirish hamdir. Bu jarayonda korreksion-pedagogik ishlar muhim o'rin egallaydi.

Asosiy qism

O'quvchilarni ijtimoiy hayotga tayyorlashning pedagogik ahamiyati

Ijtimoiy hayotga tayyorlash – bu o'quvchilarning jamiyatda o'z o'rnini topishi, atrofdagilar bilan samarali muloqot qilishi, kundalik hayot faoliyatini mustaqil tashkil etishi va mehnat faoliyatiga tayyorlanishini nazarda tutuvchi murakkab pedagogik jarayondir.

Nurli Maskan ta'lim muassasalarida ushbu jarayon quyidagi yo'nalishlarda amalga oshiriladi:

- kommunikativ kompetensiyalarni rivojlantirish;
- ijtimoiy xulq-atvor me'yorlarini o'rgatish;
- maishiy hayot ko'nikmalarini shakllantirish;
- kasb-hunarga yo'naltirish;
- mustaqil qaror qabul qilish malakalarini rivojlantirish.

Mazkur yo'nalishlarning har biri o'quvchilarning jamiyatga integratsiyalashuvi uchun muhim hisoblanadi.

Korreksion-pedagogik ishlarning mazmuni

Korreksion-pedagogik ishlar o'quvchilardagi mavjud nuqsonlarni bartaraf etish yoki yumshatish, kompensator imkoniyatlarni rivojlantirish hamda shaxsning har tomonlama kamol topishini ta'minlashga qaratilgan.

Nurli Maskan muassasalarida korreksion-pedagogik faoliyat quyidagi shakllarda tashkil etiladi:

Individual mashg'ulotlar

Har bir o'quvchining rivojlanish darajasi va ehtiyojidan kelib chiqib, individual ta'lim dasturlari ishlab chiqiladi. Bunday mashg'ulotlarda nutqni rivojlantirish, eshituv qoldiqlaridan foydalanish, kommunikativ ko'nikmalarni shakllantirish ishlari olib boriladi.

Guruhli mashg'ulotlar

Guruhli mashg'ulotlar o'quvchilarning jamoa bilan ishlash, muloqot qilish va hamkorlikda faoliyat yuritish malakalarini rivojlantiradi. Ushbu mashg'ulotlarda rolli o'yinlar, treninglar va amaliy topshiriqlardan foydalaniladi.

Tarbiyaviy tadbirlar

Turli bayramlar, tanlovlar, ekskursiyalar va madaniy-ma'rifiy tadbirlar orqali o'quvchilarning ijtimoiy faolligi oshiriladi. Bunday tadbirlar ularda jamiyat hayotiga qiziqish uyg'otadi hamda kommunikativ tajribani boyitadi.

Ijtimoiy moslashuvni ta'minlash mexanizmlari

O'quvchilarning ijtimoiy moslashuvi korreksion-pedagogik ishlarning asosiy natijasi hisoblanadi. Ijtimoiy moslashuv quyidagi komponentlarni o'z ichiga oladi:

1. **Kommunikativ moslashuv** – atrofdegilar bilan samarali muloqot o'rnatish.
2. **Psixologik moslashuv** – o'ziga ishonch va ijobiy "Men" konsepsiyasini shakllantirish.
3. **Kasbiy moslashuv** – kelgusidagi mehnat faoliyatiga tayyorlash.
4. **Maishiy moslashuv** – kundalik hayotda mustaqil faoliyat yuritish.

Mazkur jarayonlarni amalga oshirishda pedagog, surdopedagog, psixolog, tarbiyachi va otanalar o'rtasidagi hamkorlik muhim ahamiyat kasb etadi.

Kasb-hunarga yo'naltirish ishlari

Nurli Maskan ta'lim muassasalarida o'quvchilarni ijtimoiy hayotga tayyorlashning muhim yo'nalishlaridan biri kasb-hunarga yo'naltirish hisoblanadi. O'quvchilarning qobiliyati va qiziqishlaridan kelib chiqib, ularga turli kasblar haqida ma'lumot beriladi.

Kasbiy tayyorgarlik quyidagilarni o'z ichiga oladi:

Mehnat ta'limi mashg'ulotlari

Mehnat ta'limi mashg'ulotlari o'quvchilarga turli kasb va hunarlar haqida dastlabki bilim hamda ko'nikmalarni berishga qaratilgan. Ushbu mashg'ulotlarda tikuvchilik, duradgorlik, pazandachilik, kompyuter texnologiyalari, hunarmandchilik kabi yo'nalishlar o'rgatiladi. Mehnat ta'limi o'quvchilarda mehnatsevarlik, mas'uliyat va mustaqil ishlash qobiliyatlarini shakllantiradi.

Amaliy ko'nikmalarni shakllantirish

Amaliy ko'nikmalarni shakllantirish nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan bog'lashni nazarda tutadi. O'quvchilar turli asbob-uskunalaridan foydalanish, buyumlar tayyorlash, kundalik hayotda zarur bo'lgan ishlarni bajarish kabi malakalarni egallaydilar. Bu jarayon ularning mustaqil faoliyat yuritish imkoniyatlarini kengaytiradi va kasbiy tayyorgarligini mustahkamlaydi.

Kasb tanlash bo'yicha maslahatlar

Kasb tanlash bo'yicha maslahatlar o'quvchilarning qiziqishlari, qobiliyatlari va salomatlik imkoniyatlarini hisobga olgan holda beriladi. Pedagoglar, psixologlar va mutaxassislar o'quvchilarga turli kasblarning xususiyatlari, mehnat sharoitlari va istiqbollari haqida ma'lumot beradilar. Natijada o'quvchi o'z imkoniyatlariga mos kasbni ongli ravishda tanlashga tayyorlanadi.

Ishlab chiqarish amaliyotlari

Ishlab chiqarish amaliyotlari o'quvchilarning real mehnat muhitida tajriba orttirishiga xizmat qiladi. Amaliyot davomida ular korxonada yoki tashkilot faoliyati bilan tanishadilar, mehnat intizomi qoidalarini o'rganadilar va o'z kasbiy ko'nikmalarini mustahkamlaydilar. Bunday tajriba o'quvchilarning kelajakdagi ish faoliyatiga moslashuvini osonlashtiradi.

Mehnat bozoriga mos kompetensiyalarni rivojlantirish

Mehnat bozoriga mos kompetensiyalarni rivojlantirish zamonaviy ish beruvchilar talab qiladigan bilim, ko'nikma va shaxsiy sifatlarni shakllantirishni o'z ichiga oladi. Jumladan, muloqot madaniyati, jamoada ishlash, muammolarni hal qilish, axborot texnologiyalaridan

foydalanish, vaqtni boshqarish va mas'uliyat kabi kompetensiyalar rivojlantiriladi. Bu esa o'quvchilarning mehnat bozorida raqobatbardosh bo'lishiga hamda muvaffaqiyatli ishga joylashishiga yordam beradi.

Bu esa bitiruvchilarning mustaqil hayotga moslashuv darajasini oshiradi.

Ota-onalar bilan hamkorlik

Korreksion-pedagogik ishlarning samaradorligi ko'p jihatdan ota-onalarning pedagogik jarayondagi ishtirokiga bog'liq. Shu sababli ta'lim muassasalarida ota-onalar bilan muntazam ravishda seminarlar, suhbatlar va treninglar tashkil etiladi.

Ota-onalar bilan hamkorlikning asosiy maqsadlari:

- bolalarning rivojlanish dinamikasini kuzatish;
- uy sharoitida korreksion mashqlarni tashkil etish;
- oilaviy qo'llab-quvvatlash muhitini yaratish;
- pedagogik va psixologik maslahatlar berish.

Natijada ta'lim muassasasi va oila o'rtasida uzviy hamkorlik shakllanadi.

Tadqiqot natijalari va tahlil

Amaliy kuzatishlar shuni ko'rsatadiki, korreksion-pedagogik ishlar tizimli ravishda olib borilgan taqdirda o'quvchilarning ijtimoiy faolligi, kommunikativ qobiliyatlari va mustaqil hayot ko'nikmalari sezilarli darajada rivojlanadi.

Shuningdek, innovatsion pedagogik texnologiyalar, axborot-kommunikatsiya vositalari va interfaol metodlardan foydalanish ta'lim samaradorligini oshiradi. O'quvchilarning individual imkoniyatlarini hisobga olish esa korreksion ishlarning muvaffaqiyatli amalga oshirilishini ta'minlaydi.

Xulosa

Nurli Maskan ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalarida o'quvchilarni ijtimoiy hayotga tayyorlash korreksion-pedagogik faoliyatning ustuvor yo'nalishlaridan biridir. Mazkur jarayon o'quvchilarning kommunikativ, ijtimoiy, maishiy va kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish orqali amalga oshiriladi.

Korreksion-pedagogik ishlarning samarali tashkil etilishi o'quvchilarning jamiyatga muvaffaqiyatli integratsiyalashuvi, mustaqil hayotga tayyorlanishi hamda kelajakda faol fuqarolik pozitsiyasini egallashiga xizmat qiladi. Shu bois maxsus ta'lim muassasalarida korreksion-pedagogik faoliyatni yanada takomillashtirish, zamonaviy metod va texnologiyalarni keng joriy etish dolzarb vazifa hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ayupova M.Y. Maxsus pedagogika asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2021.
2. Po'latova P.M. Surdopedagogika. – Toshkent, 2020.
3. Karimov I.A. Barkamol avlod – O'zbekiston taraqqiyotining poydevori. – Toshkent, 2017.
4. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni.
5. Maxsus pedagogika va inklyuziv ta'lim bo'yicha ilmiy-uslubiy manbalar.